Робота з «коментованого управління» ускладнюється в міру того, як ускладнюється матеріал з мови у наступних класах, і переходить у коментування-доведення.

Навчає не тільки вчитель, навчає і учень, коли міркує вголос і тим самим веде за собою всіх. «Ставлю», «пишу» – спочатку це сигнали: «Не відставай, іди за мною!». Діє це набагато сильніше, ніж голос учителя.

Аналогічна робота, «коментоване управління», відбувається і на уроках математики. Важливим моментом є те, що сусід по парті є першим помічником тому, хто коментує. Він пояснює те, що упустив той, хто коментує. А це перші кроки роботи в парі, а потім і в групі.

«Коментоване управління» – рушійна сила уроку, коли кожен залучається до діла. У класі складається спокійна обстановка, взаємодопомога, ділова атмосфера на уроці. Діти вільні, ніякого страху, що викличуть, працюють активно, із задоволенням [1].

Отже, саме такий урок співпраці, на якому все виходить, народжує почуття успіху у навчанні, бажання розв'язувати складніші задачі, завдання, йти вперед дорогою пізнання [4]. Радісні обличчя дітей, їхнє бажання йти до школи, вчитися, їхні слова: «У мене вже виходить» свідчать, що і вчитель розуміє дітей, і вони розуміють учителя, а це – успіх, це – головне.

Література:

1. Педагогічний пошук / С.М.Лисенкова. – К.: Рад. школа, 1998. – 88 с.
2. Савченко О.Я. Дидактичні особливості уроку для учнів шестирічного віку // Навчання і виховання шестирічних першокласників. – К.: Рад. школа, 1990. – 73 с.
3. Словник української мови / Білобід І.К. та ін. – К.: Наукова думка, 1973. – Т.4. – 840 с.
4. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. – К.: Рад. школа, 1971.

Черноусов С.В. [*]

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У ЧОРНОБАЇВСЬКОМУ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ КОМПЛЕКСІ

У статті висвітлюється досвід роботи автора, розкриваються характерні особливості реалізації особистісно орієнтованого підходу до фізичного виховання учнів середніх класів Чорнобаївського НВК.

Аналіз власного педагогічного досвіду, а також вивчення науково-методичної літератури дозволяє констатувати, що сьогодні система фізичного виховання переживає непростий та достатньо болісний «час змін», який обумовлюється: зниженням біологічного потенціалу української нації та збільшенням кіль-

[*] © ***Черноусов С.В.***

кості летальних випадків на уроках фізичної культури; прощанням з авторитарними, традиційними методами керівництва фізичним вихованням учнів і переходом до широкого впровадження у навчально-виховний процес особистісно орієнтованих технологій; відсутністю у більшості школярів успішного досвіду вирішення особистих проблем у сфері фізичного розвитку [4].

Саме тому, глибоко усвідомлюючи характерні вади шкільної системи фізичного виховання та негативні тенденції у стані здоров'я школярів, уже 5 років працюємо над педагогічною проблемою «Особистісно орієнтований підхід до фізичного виховання учнів основної школи».

Метою статті є висвітлення особливостей впровадження особистісно орієнтованого підходу у практику фізичного виховання учнів середніх класів Чорнобаївського НВК.

Теоретичним підґрунтям становлення та розвитку авторської педагогічної системи стали наукові дослідження І. Беха, Є. Ільїна, Т. Круцевич, С. Моїсеєва, Б. Шияна, А. Хуторського, І. Якіманської тощо [1; 3–8]. При розробці організаційно-методичного забезпечення реалізації особистісно орієнтованого підходу до фізичного виховання учнів був урахований перспективний педагогічний досвід кращих учителів фізичної культури України та Херсонської області (О.Андрусяк, Л.Капилова, В. Чернявський, С.Чешейко та ін.).

На думку відомого вченого І. Беха, особистісно орієнтоване виховання – це утвердження людини як найвищої цінності, навколо якої ґрунтуються всі інші суспільні пріоритети. Відповідно до наукових поглядів вченого, особистісно орієнтований підхід має суттєво гуманізувати виховний процес, максимально розкрити потенційні можливості дитини, стимулювати її до особистісно розвивальної творчості [1]. У контексті досвіду роботи під особистісно орієнтованим підходом до фізичного виховання підлітків доцільно розуміти послідовну, систематичну та комплексну допомогу дитині на шляху самоактуалізації власного психофізичного потенціалу та формування її особистої фізичної культури.

Характеризуючи підлітковий вік, психологи звертають увагу на те, що це – вік допитливого розуму, жадібного прагнення до пізнання, вік кипучої енергії, бурхливої активності, ініціативності, жаги проявити себе в різноманітній діяльності. На думку фахівців, цей період онтогенезу людини є сенситивним та найбільш сприятливим для особистісної орієнтації навчально-виховного процесу школи, що обумовлюється: виникненням диспропорцій у фізичному та соціокультурному розвитку підлітка, підвищенням уваги до себе, до своїх фізичних недоліків, загостренням реакцій на погляди оточуючих, підвищенням відчуття власної гідності, значущості та дорослості [2].

Робота у навчальному закладі свідчить, що ефективне

формування особистої фізичної культури учнів основної школи неможливе без системного та комплексного підходу до побудови особистісно орієнтованого фізичного виховання підлітків на рівні уроків фізичної культури, позакласної фізкультурно-спортивної роботи та фізичного самовиховання.

Для реалізації особистісно орієнтованого підходу до фізичного виховання учнів основної школи на уроках фізичної культури використовується наступний педагогічний інструментарій.

1. Надання учням можливості займатись особистісно значущою фізкультурно-спортивною діяльністю. Реалізовуючи даний педагогічний прийом, поділяємо основну частину уроку на дві частини. У першій частині вирішуємо завдання навчальної програми, а у другій – учні мають змогу займатись обраною фізкультурно-спортивною діяльністю у спеціально передбачених для цього секторах спортивної зали або стадіону. Для організації та проведення уроків за цією схемою на початку вивчення кожного навчального модуля ознайомимо учнів з можливими варіантами особистісно значущої діяльності. Перелік цих варіантів, як правило, містить основні технічні елементи даного виду спорту, методики корекції власної фізичної підготовленості та високоемоційні, ритмічні вправи для дівчат. Потім пропонуємо учням зробити вибір з переліку запропонованих варіантів і за узагальненими результатами виділяємо 4-5 найбільш популярних видів фізкультурно-спортивної діяльності у класі. Учням, які обрали менш популярні види діяльності, пропонуємо уточнити свій вибір серед обраних більшістю напрямків фізкультурно-спортивної діяльності.

2. Проведення уроків творчості з гімнастики, волейболу, футболу та баскетболу. Цей тип уроку сприяє розвитку креативності та індивідуальності учнів у фізкультурно-спортивній діяльності. Специфікою проведення уроків творчості є те, що учні протягом вивчення теми розробляють, відпрацьовують та безпосередньо на уроці беруть учать у конкурсі на кращу креативну фізичну вправу. Так, наприклад, на уроці творчості з гімнастики учні змагаються на краще технічне виконання авторської акробатичної комбінації та оригінальність підібраних у ній елементів та зв'язок. Для полегшення підготовки дітей до участі в таких уроках були розроблені «Картки творчості», у яких наведений алгоритм створення акробатичних комбінацій різної складності.

3. Створення ситуації успіху. З психології відомо, що успіх – це потужний стимул повторення того виду діяльності, у якому він був досягнутий [2; 3]. Саме тому учитель фізичної культури повинен зробити все, від нього залежне, щоб забезпечити учню успіх на уроці та помітити навіть мінімальні його особисті досягнення. Для цього обов'язково використовуємо комплексно-ігровий підхід до вивчення та закріплення навчального

матеріалу. Так, наприклад, під час вирішення такого дидактичного завдання, як закріплення учнями техніки передачі м'яча внутрішньою стороною стопи, обов'язково в основній частині уроку послідовно використовуємо спочатку підвідну вправу (удари по нерухомому м'ячу затиснутому стопою партнера) з обов'язковими індивідуальними та загальними зауваженнями, потім основну (передача м'яча у парах) і обов'язково ігрову (хто швидше виконає 10 передач). Для відзначення успіхів учнів на уроці використовуємо спеціальні наліпки, намагаємось створити такі педагогічні ситуації, щоб кожен учень на уроці отримав хоча б одну наліпку.

Ефективним є запровадження у процес фізичного виховання інноваційних та високоемоційних фізкультурно-оздоровчих систем з фітнесу та степ аеробіки. Як правило, дані системи вправ використовуємо з обов'язковим музичним супроводом у підготовчій частині уроку для загальної розминки, покращення психоемоційного фону заняття, розвитку в учнів відчуття ритму й координаційних здібностей та в основній – для загальної фізичної підготовки. Під час вправ з фітнесу застосовуємо вправи з обтяженнями. Замість гантелей доцільно використовувати звичайні пластикові пляшки з різною кількістю води, що дозволяє індивідуалізувати фізичне навантаження учнів.

4. Широке використання мультимедійних технологій. Педагогічний досвід підказує, що даний вид технічних засобів навчання має значний інформаційно-гуманістичний потенціал на уроках фізичної культури. Мультимедійну техніку використовуємо для вирішення наступних завдань: надання можливості учням спеціальної медичної групи виступити в ролі асистента учителя та закріпити свої знання з інформатики; створити в учнів уявлення про правильне виконання складного технічного елемента; через демонстрування спеціально підібраних відеорядів яскраво, образно та високоемоційно розкрити перед дітьми сюжет уроку; реалізувати ідею віртуального запрошення на урок популярних у дитячому середовищі відомих людей і героїв через попередній відеозапис їх звернення та його демонстрування школярам у потрібний момент уроку; під час відновлення учнів організувати з ними вікторину на краще знання історичних подій, побуту, традицій, живої та неживої природи, техніки, спортивного інвентарю та обладнання, відомих людей; через музику впливати на емоційній стан учнів та задавати певний темпоритм уроку.

5. Запровадження технології «Переверш себе». Для цього проводимо «Уроки прийому улюбленого нормативу» з кожного навчального модулю, а також пропонуємо учням у певній фізичній вправі (технічної чи спеціально фізичної спрямованості) зафіксувати результат, а потім після цілеспрямованої роботи протягом уроку його перевершити. Уроки прийому

улюбленого нормативу переслідують мету надання можливості учням досягти успіху у фізкультурно-спортивній діяльності та отримати за це додаткову позитивну оцінку. Особливість даного типу уроків полягає в тому, що учні з тих контрольних нормативів, котрі вивчаються протягом навчального модулю, вибирають будь-який та ще раз його складають. Для отримання додаткової позитивної оцінки учням необхідно показати більш високий результат при повторній здачі рухового тесту. Прикладом перевершення учнями свого попереднього результату на звичайному уроці фізичної культури може слугувати наступна ситуація. Перед початком закріплення учнями техніки стрибка вперед з місця підліткам пропонується виконати дану фізичну вправу та наліпками (чи крейдою) зробити помітку довжини свого стрибка. Потім на уроці відбувається комплексне вирішення поставленого дидактичного завдання, після чого учням надається можливість перестрибнути свою позначку.

Для посилення особистісної спрямованості позакласних фізкультурно-спортивних заходів використовується наступний педагогічний інструментарій.

1. Робота із залучення якомога більшої кількості учнів до систематичних занять особистісно значущим видом спорту. Для цього на початку кожного навчального року ознайомлюємо дітей з переліком спортивних секцій, що працюють на базі школи (волейбол, гандбол, баскетбол, важка атлетика, вільна боротьба, футбол). Повідомляємо учням, що якщо вони протягом семестру будуть систематично займатись у спортивній секції (загальна кількість відвіданих ними занять буде становити не менше 80 %) та не будуть пропускати тренування без поважних причин, то вони до підсумкової оцінки за семестр отримують додаткові бонусні бали. Для контролю за відвідуванням учнями спортивних секцій у спортивній залі школи вивішуємо спеціальні екрани, де тренери з видів спорту роблять позначки про відсутність дитини на занятті.

2. Проведення шкільної спартакіади під гаслом «Спорт для всіх». Головною метою даної форми роботи є залучення максимальної кількості дітей у класі до змагань та надання можливості кожній дитині проявити свої таланти та обдарування в різноманітних видах діяльності, що безпосередньо (змагальна вправа, спортивна гра) або опосередковано (змагання груп підтримок) пов'язані зі спортом. Так, наприклад, матчева зустріч двох команд з волейболу складається з двох частин. Перша частина присвячена спортивній грі, а друга частина (проводиться перед грою та у перервах між партіями) являє собою змагання команд підтримки, для яких пропонуються наступні випробування: конкурс на кращу кричалку (оцінюється зміст та гучність), представлення команди (стіннівка), огляд найближчого резерву команди (випробування на точність

подачі, конкурс на найбільш креативну волейбольну вправу). Кожний успіх команди підтримки прирівнюється до забитого м'яча команді суперника та заноситься до протоколу гри.

3. Систематичне проведення позакласних заходів з метою об'єднати зусилля школярів, їхніх батьків та педагогічного колективу школи щодо підвищення в учнів мотивації до занять фізичною культурою та спортом. Так, наприклад у навчальному закладі стало доброю традицією проведення таких заходів, як: «Тато, мамо, я – спортивна сім'я», а також товариських зустрічей учнівських команд з командами батьків та вчителів школи з різних видів спорту. Досвід показує, що така форма фізкультурно-оздоровчої роботи надзвичайно подобається учням та є предметом обговорення на багато тижнів вперед.

4. Використання методу проектів для організації та проведення зустрічей учнів з відомими спортсменами, тренерами Херсонщини та України (М.Старцев, А.Бородіна, В.Візавер, О.Ніколаєнко). Основна ідея таких форм роботи полягає у тому, щоб учні чітко побачили як заняття фізичною культурою та спортом можуть допомогти людині знайти своє місце в житті та обрати професію за покликанням. Під час підготовки до таких зустріч пропонуємо учням за власними інтересами об'єднатись у групи, що будуть виконувати такі обов'язки, як: створення презентації про досягнення відомого спортсмена; дослідження історії розвитку виду спорту; презентація досягнень учнів класу в даному виді спорту; розробка плану та проведення бесіди зі спортсменом; підготовка стіннівки про зустріч з відомою людиною (фотограф, журналіст, редактор, художник).

Для забезпечення переходу фізичного виховання учнів основної школи у фізичне самовиховання був розроблений зошит фізичного самовиховання учнів.

Головною метою даного зошита є організаційно-методична допомога учням на шляху самоактуалізації власного фізичного потенціалу. Це досягається завдяки послідовному проходженню учнями основної школи низки етапів: самопізнання фізичного «Я», самовизначення напряму фізичного вдосконалення, планування процесу досягнення особистісно значущої мети у сфері фізичної культури на рік, реалізація розробленої програми на уроках фізичної культури та інших формах фізичного виховання та самооцінка пройденого шляху й уточнення планів на майбутнє. Квінтесенцією роботи із залучення учнів до фізичного самовиховання є проведення наприкінці навчального року підсумкового уроку, де учні, спираючись на свої заповнені зошити фізичного самовиховання, аргументовано звітують про виконану роботу та отримують відповідні оцінки, які суттєво впливають на підсумкову оцінку за рік.

Отже, характерними особливостями впровадження особистісно орієнтованого підходу до фізичного виховання учнів

Чорнобаївського НВК є:

– надання учням можливості займатись особистісно значущою фізкультурно-спортивною діяльністю;

– проведення уроків творчості з гімнастики, волейболу, футболу та баскетболу;

– створення для учнів ситуації успіху у фізкультурно-спортивній діяльності;

– запровадження у процес фізичного виховання школярів фітнесу та степ аеробіки, а також технології: «Переверш себе»;

– залучення учнів до систематичних занять особистісно значущим видом спорту;

– проведення шкільної спартакіади під гаслом «Спорт для всіх»;

– проведення зустрічей учнів з відомими спортсменами, тренерами Херсонщини та України;

– упровадження у процес фізичного виховання школярів зошита фізичного самовиховання.

Підсумовуючи, зазначимо, що власний життєвий та професійний досвід підтверджує, що важливо створити такі умови навчання й виховання, щоб кожен учень повірив у власні сили, пережив відчуття радості перемоги, досконалості власних рухів, усвідомив результати фізичного самовдосконалення.

Література:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. / Іван Дмитрович Бех. – К.: Либідь, 2003. –Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – 2003. – 280 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. 2-ег вид. – К.: Каравела, 2009. – 400 с
3. Ильин Е. П. Психология физического воспитания: [учеб. пособие для студ. пед. ин-тов по спец. № 2114 – физическое воспитание] / Евгений Павлович Ильин. – М.: Просвещение, 1987. – 287 с.: ил.
4. Моїсеєв С.О. Особистісно орієнтоване фізичне виховання старшокласників загальноосвітньої школи: монографія / За ред. В. В. Кузьменка. – Херсон: РІПО, 2009. – 153 с.
5. Теория и методика физического воспитания: в 2-х томах. / [под ред. Т. Ю. Круцевич]. – К.: Олимпийская литература, 2003. – Т.1: Общие основы теории и методики физического воспитания. – 2003. – 423 с.
6. Хуторской А. В. Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному?: [пособие для учителя] / Андрей Вікторович Хуторской. – М.: Владос-пресс, 2005. – 383 с. – (Педагогическая мастерская).
7. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів: у 2-х частинах / Богдан Михайлович Шиян. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2001. –Ч. 1. – 2001. – 272 с.
8. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / Ираида Сергеевна Якиманская. – М.: Сентябрь, 1996. – 96 с.